

REGIONALNE ZRÓŻNICOWANIE ZASOBÓW PRACY W POLSCE I W POLSKIM ROLNICTWIE W LATACH 2003 I 2007

Włodzimierz Kołodziejczak, Małgorzata Kołodziejczak,
Karolina Pawlak

Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu

Abstrakt. Celem pracy było oszacowanie skali zmian na polskim rynku pracy w latach 2003-2007, w przekroju województw, z uwzględnieniem zatrudnienia w rolnictwie. Zaobserwowano znaczącą poprawę sytuacji na rynku pracy oraz niewielkie zmniejszenie udziału pracujących w rolnictwie w ogólnej liczbie pracujących w gospodarce narodowej, przypuszczalnie na skutek zwiększonej absorpcji pracy wywołanej wzrostem gospodarczym. Zjawiska te wystąpiły we wszystkich województwach, przy czym wyraźnie zmniejszyły się różnice wartości wskaźników charakteryzujących rynek pracy pomiędzy województwami obciążonymi skutkami restrukturyzacji gospodarczej a obszarami silniejszymi gospodarczo.

Słowa kluczowe: zasoby pracy, aktywność ekonomiczna ludności, wieś, rolnictwo

WSTĘP

Potencjalne zasoby pracy¹ w Polsce, zarówno na obszarach wiejskich, jak i miejskich, są relatywnie duże. Spośród ogólnej zbiorowości 31 338 tys. osób w wieku 15 lat

¹ Praca (obok ziemi i kapitału) jest jednym z trzech głównych środków produkcji. Pojęcie zasobów pracy należy utożsamiać ze zbiorowością ludności aktywnej ekonomicznie. Ogół ludności aktywnej ekonomicznie to potencjalne zasoby pracy, natomiast ogół ludności aktywnej zawodowo to rzeczywiste (czyli aktywne w danym okresie) zasoby pracy [Wysocki i Kołodziejczak 2007 a]. Za aktywne ekonomicznie uznaje się wszystkie osoby w wieku 15 lat i więcej, natomiast aktywni zawodowo to pracujący oraz bezrobotni [Aktywność ekonomiczna... 2008].

i więcej (czyli osób aktywnych ekonomicznie), w 2007 roku mieszkańcy wsi stanowili 37,6% [Wysocki i Kołodziejczak 2008]. Wielkość i jakość rzeczywistych zasobów pracy jest jednym z najważniejszych czynników określających potencjał gospodarki. Istotne jest również wykorzystanie zasobów potencjalnych. Im większe zasoby pracy są zaangażowane w wytwarzanie produktu krajowego i im efektywniej są one wykorzystywane, tym szybszy jest rozwój ekonomiczny i społeczny [Wysocki i Kołodziejczak 2007 a]. Zatem, z punktu widzenia polityki gospodarczej, należałoby dążyć do jak najbardziej efektywnego wykorzystania jak największej części zasobów pracy. Aby zasoby pracy mogły tworzyć możliwie największą wartość dodaną, powinny być dopasowane jakościowo i przestrzennie do potrzeb pracodawców. Równocześnie wzrost gospodarczy musi być na tyle wysoki, aby przedsiębiorstwa zgłaszały wystarczająco duży popyt na pracę. Niepełne lub nieefektywne wykorzystanie zasobów pracy wpływa na spowolnienie rozwoju ekonomicznego i społecznego oraz oddziałuje niekorzystnie na jakość kapitału ludzkiego. W sposób szczególny problem dotyczy mieszkańców wsi, w większości utrzymujących się z rolnictwa. Ze względu na zasłabości o charakterze historycznym, znaczna część mieszkańców wsi jest związana bezpośrednio lub pośrednio z rolnictwem – przez wiele dziesięcioleci ten sektor stanowił tradycyjną podstawę utrzymania wiejskich gospodarstw domowych. W rolnictwie polskim pracowało w 2006 roku 15,3% ogółu pracujących w gospodarce narodowej [Poczta 2008], podczas gdy średnia w Unii Europejskiej wynosiła 5,6% [Agriculture... 2008]. Tak duże zatrudnienie, przy braku możliwości zwiększenia dochodów generowanych przez gospodarstwa rolne z produkcji rolniczej, powodowało powstawanie dysparytetu dochodów rolniczych w porównaniu z uzyskiwanymi w innych działach gospodarki narodowej (przeciętnie na poziomie 20-30%). Z uwagi na brak możliwości istotnego zwiększenia poziomu dochodów pozyskiwanych z produkcji rolnej, wiejskie gospodarstwa domowe mogą pozyskiwać dodatkowe środki na rozwój ekonomiczny i społeczny przede wszystkim dzięki pozarolniczemu zatrudnieniu i pozarolniczej działalności ich członków [Kołodziejczak 2008]. Jednak ludność wiejska, ze względu na gorsze wykształcenie niż mieszkańcy miast oraz słabiej rozwiniętą infrastrukturę obszarów wiejskich, napotykała na znaczne trudności w zdobywaniu pozarolniczych miejsc pracy. Ponadto, ludność ta charakteryzowała się znacznym zróżnicowaniem statusu zawodowego, wynikającym przede wszystkim ze związków mieszkańców wsi z rolnictwem indywidualnym [Aktywność ekonomiczna... 2003].

W tym kontekście sformułowano cel pracy. Jest nim zbadanie zmian w zasobach pracy w układzie czasowo-przestrzennym, jakie nastąpiły pomiędzy 2003 i 2007 rokiem, a więc w okresie, kiedy polska gospodarka po zakończonej transformacji znajdowała się w okresie stabilizacji i wzrostu gospodarczego. Przyjęty okres badania – pierwszy i ostatni rok okresu stabilizacji i wzrostu gospodarczego (przed spowolnieniem) – pozwala na zobrazowanie skali przemian na polskim rynku pracy (w układzie województw) oraz na podjęcie próby określenia determinantów sytuacji zawodowej ludności w warunkach stabilnego wzrostu PKB.

UWAGI METODYCZNE I MATERIAŁY

W latach 2003-2007 w polskiej gospodarce następowały dynamiczne przemiany strukturalne, które dotyczyły całej gospodarki, a w szczególności sposób rolnictwa. Rów-

nocześnie ulegała zmianie sytuacja demograficzna i społeczna. Na rynek pracy zaczęły napływać nowe zasoby siły roboczej (osoby urodzone w czasie wyżu demograficznego lat osiemdziesiątych XX wieku osiągnęły wiek aktywności ekonomicznej), w wyniku czego wzrosła liczebność potencjalnych zasobów pracy (osób aktywnych ekonomicznie). Osoby wkraczające na rynek pracy mogły znaleźć się w jednej z trzech sytuacji zawodowych: mogły podjąć pracę, nabyć status bezrobotnego lub wycofać się z aktywnego poszukiwania pracy i zostać biernymi zawodowo. O możliwościach zakwalifikowania do każdego z wymienionych stanów aktywności ekonomicznej decydowały z jednej strony czynniki związane z jakościowym niedopasowaniem osób aktywnych ekonomicznie do potrzeb pracodawców, z drugiej – wielkość zagregowanego popytu na pracę. Stopniowo traciło na znaczeniu – powszechne w latach dziewięćdziesiątych XX wieku – zjawisko wchłaniania przez rolnictwo zasobów pracy, uwalnianych z restrukturyzowanych działów gospodarki. Jednak problem nadmiernego, a przez to nieefektywnego, zatrudnienia w rolnictwie nadal istniał, z uwagi na oddziaływanie czynników demograficznych i gospodarczych [Frenkel 2002, Wysocki i Kołodziejczak 2007 b].

W artykule zaprezentowano wyniki badania wielkości i zmian zasobów pracy w Polsce i na obszarach wiejskich w latach 2003 i 2007, ze szczególnym uwzględnieniem zatrudnienia w rolnictwie. Wykorzystano metodę analizy opisowej i analizę wskaźników charakteryzujących aktywność ekonomiczną ludności. Badanie przeprowadzono na podstawie informacji Głównego Urzędu Statystycznego, zebranych w bazie Banku Danych Regionalnych.

ZMIANY W ZASOBACH PRACY I ICH ZRÓŻNICOWANIE REGIONALNE

Badanie obejmuje pierwszy i ostatni rok okresu, w którym polska gospodarka przechodziła od fazy transformacyjnej do stabilizacji i fazy wzrostu. Wpływało to na zasoby pracy i ich wykorzystanie – sytuacja ulegała istotnej poprawie wraz ze zwiększaniem się tempa wzrostu gospodarczego (tab. 1). W roku 2003 w Polsce było 25,9 mln, natomiast w roku 2007 – 26 mln osób aktywnych ekonomicznie. Podobnie, niewielkie zmiany odnotowano wśród aktywnych zawodowo – w 2003 i 2007 roku było ich około 16,9 mln osób. Wartości wskaźnika zatrudnienia wynosiły odpowiednio w 2003 i 2007 roku: 37,2% i 58,7%, a więc uległy zwiększeniu o 21,5 punktu procentowego. Tak znaczny wzrost był możliwy dzięki zwiększeniu się liczby pracujących: z 9,6 mln osób w 2003 roku do 15,2 mln osób w 2007 roku. Równocześnie liczba bezrobotnych zmalała w tym okresie z 3,3 mln osób do 1,6 mln osób, a więc o ponad 51%. Znalazło to wyraz w zmniejszeniu się wartości stopy bezrobocia z 12,9% w 2003 roku do 6,2% w 2007 roku. Polepszenie sytuacji na rynku pracy było konsekwencją stabilizacji gospodarczej, która nastąpiła po okresie transformacji oraz dobrej koniunktury na rynku dóbr i usług, a w rezultacie zwiększonego popytu na pracę. Korzystny wpływ miało również przystąpienie Polski do Unii Europejskiej i związane z nim otwarcie rynków pracy niektórych państw „starej” UE.

W 2003 roku największe potencjalne zasoby pracy (osób aktywnych ekonomicznie), na poziomie pomiędzy 3,3-3,4 mln osób, występowały w województwach śląskim i mazowieckim. Te województwa charakteryzowały się również największymi rzeczywistymi zasobami pracy – liczba aktywnych zawodowo wynosiła w województwie

Tabela 1. Charakterystyka aktywności ekonomicznej ludności w latach 2003 i 2007
 Table 1. The characteristics of the economic activity of population in 2003 and 2007

Obszar Area	Ludność aktywna ekonomicznie – potencjalne zasoby pracy (tys. osób) Potential labour resources (thous.)	Ludność aktywna zawodowo – rzeczywiste zasoby pracy (tys. osób) Real labour resources (thous.)	Pracujący w Polsce ogółem (tys. osób) Total employed persons in Poland (thous.)	Pracujący w rolnic- twie (tys. osób) Employ- ment in agriculture (thous.)	Bezrobotni w Polsce ogółem (tys. osób) Total unem- ployed persons in Poland (thous.)	Pracujący w rolnictwie w ogólnej liczbie pracujących Share of employment in agriculture in total employment in Poland (%)	Wskaźnik zatrudnie- nia Employ- ment rate (%)	Stopa bezrobocia Unem- ployment rate (%)
1	2	3	4	5	6	7	8	9
2003								
Polska Poland	25 880	16 946	9 632	2 121	3 329	22	37.2	12.9
Dolnośląskie	1 969	1 210	656	73	315	11	33.3	16.0
Kujawsko- -Pomorskie	1 481	992	501	117	217	23	33.8	14.7
Lubelskie	1 470	1 069	610	277	171	45	41.5	11.6
Lubuskie	742	472	210	26	116	12	28.3	15.6
Łódzkie	2 102	1 341	685	192	264	28	32.6	12.6
Małopolskie	2 114	1 478	779	183	266	24	36.8	12.6
Mazowieckie	3 349	2 246	1549	318	366	21	46.3	10.9
Opolskie	597	391	229	50	72	22	38.3	12.1
Podkarpackie	1 254	934	526	157	166	30	42.0	13.2
Podlaskie	771	521	323	138	93	43	41.9	12.1
Pomorskie	1 384	862	488	60	177	12	35.3	12.8
Śląskie	3 410	1 922	1153	71	390	6	33.8	11.4
Świętokrzyskie	884	597	348	143	114	41	39.4	12.9
Warmińsko- -Mazurskie	921	604	308	66	145	21	33.5	15.7
Wielkopolskie	2 252	1 571	931	208	269	22	41.3	11.9
Zachodniopo- -morskie	1 179	734	334	42	188	12	28.3	15.9
2007								
Polska Poland	25 968	16 859	15 241	2 124	1 619	14	58.7	6.2
Dolnośląskie	2 108	1 305	1 140	73	165	6	54.1	7.8
Kujawsko- -Pomorskie	1 313	835	741	117	94	16	56.4	7.2
Lubelskie	1 482	1 074	972	278	102	29	65.6	6.9
Lubuskie	755	485	437	26	47	6	57.9	6.2
Łódzkie	2 095	1 368	1 241	192	127	15	59.2	6.1
Małopolskie	2 056	1 394	1 276	183	119	14	62.1	5.8
Mazowieckie	3 811	2 519	2 291	320	228	14	60.1	6.0
Opolskie	625	402	365	50	38	14	58.4	6.1

Tabela 1 – cd. / Table 1 – cont.

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Podkarpackie	1 229	912	825	157	87	19	67.1	7.1
Podlaskie	744	499	454	138	45	30	61.0	6.0
Pomorskie	1 343	844	764	60	80	8	56.9	6.0
Śląskie	3 407	1 921	1 765	70	155	4	51.8	4.5
Świętokrzyskie	865	658	579	143	79	25	66.9	9.1
Warmińsko- -Mazurskie	947	602	538	66	63	12	56.8	6.7
Wielkopolskie	2 136	1 430	1 312	208	118	16	61.4	5.5
Zachodniopo- -morskie	1 053	612	542	43	70	8	51.5	6.6
Zmiana wartości w latach 2003-2007 – Changes in 2003-2007								
Polska Poland	-88	87	-5 609	-3	1 710	8	-21	7
Dolnośląskie	-627	-313	-639	44	52	17	-20	7
Kujawsko- -Pomorskie	157	234	-131	160	77	30	-15	4
Lubelskie	-740	-602	-762	-252	14	-16	-37	9
Lubuskie	1 347	856	248	165	217	22	-25	6
Łódzkie	19	110	-462	-9	139	8	-22	7
Małopolskie	1 293	852	273	135	247	6	-16	5
Mazowieckie	-3 214	-2 128	-2 062	-270	-156	8	-22	6
Opolskie	629	532	161	108	128	16	-16	7
Podkarpackie	-458	-391	-502	-20	6	24	-25	5
Podlaskie	640	363	34	-79	132	-18	-26	7
Pomorskie	2 067	1 078	389	11	310	-2	-23	5
Śląskie	-1 438	-711	-1 109	4	160	7	-18	11
Świętokrzyskie	19	-61	-231	0	35	16	-28	4
Warmińsko- -Mazurskie	-26	2	-230	0	82	9	-23	9
Wielkopolskie	116	141	-381	0	151	7	-20	6
Zachodniopo- -morskie	126	122	-208	-1	118	5	-23	9

Źródło: Bank Danych Regionalnych GUS [2009] i obliczenia własne.
Source: Bank Danych Regionalnych GUS [2009] and own calculations.

mazowieckim 2,2 mln osób, natomiast w śląskim – 1,9 mln osób. Również w tych województwach występowały największe zasoby pracujących, wynoszące odpowiednio 1,5 mln osób i 1,1 mln osób.

Najmniej osób aktywnych ekonomicznie zamieszkiwało w województwach opolskim (597 tys. osób) i lubuskim (742 tys. osób). Te województwa charakteryzowały się także najmniejszą liczbą aktywnych zawodowo (wynoszącą odpowiednio: 391 i 472 tys. osób) i pracujących (odpowiednio: 229 i 210 tys. osób).

W 2007 roku nadal najwięcej osób aktywnych ekonomicznie zamieszkiwało w województwach mazowieckim (3,8 mln osób) i śląskim (3,4 mln osób). W tych województwach było również najwięcej aktywnych zawodowo oraz pracujących. Najmniejsze potencjalne zasoby pracy występowały w województwach opolskim (0,6 mln osób) i podlaskim (0,7 mln osób).

W 2003 roku najwięcej bezrobotnych zamieszkiwało w województwach śląskim – 390 tys. osób, mazowieckim – 366 tys. osób i dolnośląskim – 315 tys. osób. W 2007 roku te województwa charakteryzowało również największe bezrobocie (w liczbach bezwzględnych), jednak w związku z poprawą ogólnej sytuacji gospodarczej w skali kraju liczba bezrobotnych zmniejszyła się w nich do: 155 tys. osób w województwie śląskim, 165 tys. osób w województwie dolnośląskim i 228 tys. osób w mazowieckim.

Pomimo relatywnie niewielkich zmian w wielkości zasobów pracy w skali kraju, występowały znaczne zmiany w poszczególnych województwach. Było to prawdopodobnie związane z międzywojewódzkimi przepływami siły roboczej (tab. 1). Liczba osób aktywnych ekonomicznie zmniejszyła się w największym stopniu w województwach mazowieckim i śląskim (odpowiednio o 3,2 i 1,4 mln osób), natomiast najbardziej zwiększyła się w województwach: pomorskim, lubuskim i małopolskim (o 2,1, 1,3 i 1,3 mln osób).

W badanym okresie wartości wskaźnika zatrudnienia uległy zwiększeniu we wszystkich województwach. W 2003 roku jego najwyższy poziom odnotowano w województwach: mazowieckim, podkarpackim i podlaskim (odpowiednio: 46,3%, 42% i 41,9%). W 2007 roku wartości wskaźnika zatrudnienia w tych województwach były znacznie większe i wynosiły: 60,1%, 67,1% i 61% (czyli wzrosły odpowiednio o: 13,8, 25,1 i 19,1 punktu procentowego), natomiast w skali kraju najwyższe wartości tego wskaźnika odnotowano w województwach: podkarpackim, świętokrzyskim (66,9%) i lubelskim (65,6%). Najmniejszy udział pracujących w zbiorowości osób aktywnych ekonomicznie w 2003 roku charakteryzowało województwo zachodniopomorskie (28,3%), lubuskie (28,3%) oraz łódzkie (32,6%). W 2007 roku wartości dla tych województw wynosiły odpowiednio: 51,5%, 57,9% i 59,5% (a więc uległy zwiększeniu o 23,2, 29,6 i 31,2 punktu procentowego), natomiast najniższe w skali kraju występowały w województwach: zachodniopomorskim, śląskim (51,8%) i dolnośląskim (54,1%).

Poziom stopy bezrobocia uległ w latach 2003-2007 istotnemu obniżeniu we wszystkich województwach. W 2003 roku najwyższe wartości tego wskaźnika występowały w województwach: dolnośląskim (16%), zachodniopomorskim (15,9%) i warmińsko-mazurskim (15,7%). W 2007 roku wartości dla tych województw wynosiły odpowiednio: 7,8%, 6,6% i 6,7% (czyli były niższe o 8,2, 9,3 i 9 punktów procentowych). Najwyższe w kraju wartości stopy bezrobocia w 2007 roku charakteryzowały województwa świętokrzyskie (9,1%), dolnośląskie i zachodniopomorskie. Najniższe wartości stopy bezrobocia odnotowano w 2003 roku w województwach mazowieckim (10,9%) i śląskim (11,4%), a w 2007 roku w śląskim (4,5%) i wielkopolskim (5,5%), natomiast w województwie mazowieckim bez pracy pozostawało 6% aktywnych zawodowo.

Najwięcej pracujących w rolnictwie zamieszkiwało w województwach mazowieckim (318 tys. osób – w 2003 roku i 320 tys. osób – w 2007 roku) i lubelskim (277 tys. osób – w 2003 roku i 278 tys. osób – w 2007 roku), a najmniej w województwach lubuskim i zachodniopomorskim (odpowiednio 26 i 42 tys. osób w 2003 roku oraz 26 i 43 tys. osób w 2007 roku). Największy, ponad czterdziestoprocentowy, udział pracujących w rolnictwie w ogólnej liczbie osób pracujących w gospodarce narodowej występował

w województwach lubelskim, podlaskim i świętokrzyskim, natomiast najmniejszy, nieco ponad sześcioprocentowy, charakteryzował województwo śląskie. W 2007 roku odsetek zatrudnionych w rolnictwie w województwie lubelskim i podlaskim w dalszym ciągu należał do najwyższych w kraju (jednak był o około 10 punktów procentowych mniejszy niż w 2003 roku). W 2007 roku w województwie śląskim w rolnictwie pracowało blisko 4% ogółu zatrudnionych, a wśród obszarów o najniższym odsetku pracujących w rolnictwie (mniejszym niż 6,5%) znalazły się ponadto województwa lubuskie i dolnośląskie.

Można zauważyć, że zmiany aktywności ekonomicznej ludności w poszczególnych województwach są w znacznej mierze (nadal) rezultatem zasłóci transformacyjnych i niedostosowań strukturalnych pomiędzy popytem i podażą pracy. Polepszenie się sytuacji w województwach najbardziej dotkniętych restrukturyzacją przemysłu ciężkiego i likwidacją państwowych gospodarstw rolnych może świadczyć o zmniejszaniu się znaczenia czynników strukturalnych dla kształtowania się sytuacji zawodowej ludności; częściowo wynika też ze znacznego odpływu siły roboczej do innych województw [Wysocki i Kołodziejczak 2006]².

PODSUMOWANIE

1. W badanym okresie wielkość potencjalnych i rzeczywistych zasobów pracy w skali kraju nie zmieniła się w sposób istotny, przy czym sytuacja w poszczególnych województwach zmieniła się znacznie, ze względu na międzywojewódzkie przepływy siły roboczej. Jednocześnie sytuacja na rynku pracy uległa istotnej poprawie, co wyrażało się poprzez zwiększenie liczby pracujących i zmniejszenie liczby bezrobotnych oraz poprzez wzrost wartości wskaźnika zatrudnienia i obniżenie się wysokości stopy bezrobocia. Ponadto, można zaobserwować zmniejszenie się udziału pracujących w rolnictwie w ogólnej liczbie pracujących w gospodarce narodowej, z 22,0% (średnio dla Polski) – w 2003 roku do 15,3% – w 2007 roku. Działo się tak najprawdopodobniej na skutek poprawy ogólnej sytuacji gospodarczej w skali kraju, otwarcia rynków pracy niektórych spośród państw Unii Europejskiej oraz przemian o charakterze demograficznym.

2. Zmniejszenie liczby pracujących w rolnictwie w ogólnej liczbie pracujących w gospodarce narodowej w latach 2003-2007 dotyczyło wszystkich województw. Wyraźnie zmniejszyły się różnice wartości wskaźników charakteryzujących rynek pracy pomiędzy województwami obciążonymi skutkami restrukturyzacji gospodarczej a ob-

² Autorzy oszacowali poziom bezrobocia strukturalnego dla wyodrębnionych, ze względu na wybrane cechy, grup ludności (wiek, płeć, wykształcenie, miejsce zamieszkania itd.) oraz prawdopodobieństwa zmiany stanów aktywności ekonomicznej, dla danych z lat 2003-2004. Stwierdzili, że bezrobocie w Polsce ogółem, a także na wsi polskiej, miało charakter mieszany strukturalno-popytowy, przy czym znaczenie czynników strukturalnych dla kształtowania poziomu bezrobocia rzeczywistego ulegało zmniejszeniu, natomiast zwiększało się znaczenie czynników związanych z koniunkturą na rynku dóbr i usług. W związku z tym uznali, że zwiększenie zatrudnienia może nastąpić przede wszystkim dzięki szybszemu wzrostowi gospodarczemu, natomiast znaczenie niedostosowania jakościowego zasobów pracy do potrzeb pracodawców będzie coraz mniej istotne. Zaprezentowane powyżej wyniki analizy potwierdzają słuszność wcześniejszych prognoz i pośrednio prawidłowość identyfikacji charakteru bezrobocia występującego w Polsce.

szarami silniejszymi gospodarczo. Ponieważ absorpcja zasobów pracy następowała przede wszystkim w działach pozarolniczych, nastąpiło wyraźne zmniejszenie się udziału pracujących w rolnictwie w ogólnej liczbie zatrudnionych w gospodarce narodowej.

LITERATURA

- Aktywność ekonomiczna ludności Polski. 2003. GUS, Warszawa.
- Aktywność ekonomiczna ludności Polski w 2007 roku. 2008. Główny Urząd Statystyczny, Warszawa.
- Bank Danych Regionalnych GUS. 2009. www.stat.gov.pl [dostęp: 20.04.2009].
- Agriculture in the European Union – Statistical and economic information. 2008. European Commission, Eurostat [dostęp: 03.04.2009].
- Frenkel I., 2002. Przemiany ludnościowe w gospodarstwach domowych rolników indywidualnych w latach 1996-2000. *Więś i Roln.* 3, 116.
- Kołodziejczak W., 2008. Zróżnicowanie sytuacji zawodowej wiejskiej ludności rolniczej i bezrolnej. *Studia i Prace Wydziału Nauk Ekonomicznych i Zarządzania* 8.
- Wysocki F., Kołodziejczak W., 2006. Charakter bezrobocia w Polsce i na wsi w latach 1992-2004. *Rocz. Nauk. SERiA* 8, 4, 380-384.
- Wysocki F., Kołodziejczak W., 2007 a. Aktywność ekonomiczna ludności wiejskiej w Polsce. Wyd. AR, Poznań.
- Wysocki F., Kołodziejczak W., 2007 b. Bezrobocie ukryte w polskim rolnictwie – próba symulacji skali zjawiska w przekroju województw. *Rocz. Nauk. SERiA* 9, 2, 441-447.
- Wysocki F., Kołodziejczak W., 2008. Zasoby pracy i ich jakość na wsi polskiej, *Rocz. Nauk. SERiA* 10, 1, 469-476.

THE REGIONAL DIFFERENTIATION OF LABOUR RESOURCES IN POLAND AND POLISH AGRICULTURE IN 2003 AND 2007

Summary. The aim of the paper was to assess the scale of changes on the Polish labour market in 2003-2007 according to voivodeships, considering employment in Polish agriculture. Significant betterment of the situation on the labour market was observed, as well as slight decline in employment rate in agriculture. It was probably caused by higher labour absorption resulted from the economic growth. These changes were observed in all voivodeships but differences in indexes characterised the labour market between voivodeships faced restructuring results and more developed ones fell down markedly.

Key words: labour resources, economic activity of the population, country side, agriculture

Zaakceptowano do druku – Accepted for print: 25.11.2009

Do cytowania – For citation: Kołodziejczak W., Kołodziejczak M., Pawlak K., 2009. Regionalne zróżnicowanie zasobów pracy w Polsce i w polskim rolnictwie w latach 2003 i 2007. J. Agribus. Rural Dev. 4(14), 107-114.